

Ақылды етікші

Бұрынғы өткен заманда бір патша болған екен. Оның әрбір тәртібін халқы екі етпей уақытымен орындап тұрады екен. Бір күні бұл патша: «Менің әрқашан халық пайдасына еткен әмірім орнына нақпа-нақ келіп тұрады және халқым да мені жақсы көреді. Сондықтан да мен олардың пайдасын ойлаймын. Енді мен осы халқыма зиянды бір әмір таратайын. Халқым тыңдап, орнына келтірер ме екен? Жоқ, келтірмес пе екен?» – деп ойлап уәзірлеріне:

– Халыққа тегіс хабарландырыңдар: «Ешкім басына пайда қылмасын!» – деп әмір қылады.

Бұдан соң уәзірлер бұл әмірді халыққа естіртіп болып, патшаға:

– Халқыңыз әміріңізді нақпа-нақ айтқаныңыздай орнына келтіретін болды, – дейді.

Патша уәзірлеріне еш жауап айтпайды. Түн болған соң үстіне бөтен, ескі киім киіп, әмірінің қалай орындалғанын көру үшін көшеде жүрсе, шеттегі бір үйде шам жанып тұр екен. Патша қайыр сұраған кісі болып, шам жанып тұрған үйге келсе, үйдің ішінде бір етікші етік тігіп отыр екен. Етікші қайыршыны көріп тұра келіп, бір кішкене нан береді. Сонда қайыршы:

– Сен патшаның әмірін тұтпаған не қылған адамсың? «Ешкім басына пайда қылмасын және шам да жақпасын», – дегені қайда? – дейді.

Сонда етікші:

– Сенің онда не жұмысың бар? Сондай әмір қылып отырған патша да ақымақ. Себебі, мен – жарлы адаммын. Күнде төрт теңге пайда қыламын да, төрт теңге зиян қыламын. Міне, мен сонымен күн көріп отырмын. Патша ақылды болса, осыны білер еді, – дейді.

Патша бұған жауап қайтармастан үйіне келеді де, ақылды

Az okos csizmadia

Élt egyszer nagyon régen egy pasa. Nem kellett semmit kétszer mondania, a nép minden parancsát azonnal teljesítette. Egy napon ez a pasa így gondolkodott: „Minden parancsomat, ami a nép javát szolgálta szóról szóra végrehajtották, és az alattvalóim szeretnek is engem. Ezért továbbra is az ő hasznukat nézem. Nosza, most olyan parancsot küldök szét, ami nem válik hasznukra. Mikor meghallják, vajon engedelmeskednek-e?” Majd a vezíreihez fordult:

– Minden alattvalómmal tudassátok: „Senki nem dolgozhat a saját hasznára” - hangzott a parancs.

A vezírek kihírdették a népnek ezt a parancsot, majd jelentették az uralkodónak:

– Néped a parancsodat szóról szóra végrehajtja.

A pasa nem válaszolt vezíreinek. Mikor beesteledett rongyos ruhát öltött, és a városba ment hogy megnézzé hogyan teljesítik a parancsát. Az egyik szélső házban világosságot látott. A pasa bement ebbe a házba kéregető koldusként, és meglátott egy varró csizmadiát. A csizmadia a koldus láttán felállt, és egy kis darab kenyeret nyújtott neki. A kéregető megszólalt:

– Te nem tartod be az uralkodó parancsát? Milyen ember vagy te? „Senki nem dolgozhat a saját hasznára és nem gyűjthet gyertyát.” Semmibe veszed a parancsot?

– Mi közöd neked ahhoz? Az az uralkodó, aki ilyen parancsot ad ki, ostoba. Én szegény ember vagyok. Ha naponta négy ezüstöt keresek, a károm is négy ezüst. Így éldegélek. Ha az uralkodó bölcs lenne, ezt tudná - felelte a csizmadia.

A pasa válasz nélkül elment, otthon hívatta négy okos vezírét:

– Úgy gondoltam ti okosabbak vagytok másoknál, ezért a vezíreimre bízom benneteket. Most szeretnék kérdezni tőletek valamit. Naponta négy ezüst a hasznom, de négy ezüst a károm is. Mi a hasz-

төрт уәзірін шақырып алып:

– Сіздерді басқалардан ақылы көп деп, өзіме уәзір қылып едім. Енді менің сіздерден сұрайтын сауалым бар. Күніне төрт сом пайда, төрт сом зиян қыламын. Сол пайдам мен зияным не? Үш күн ішінде соны табыңдар. Таба алмасаңдар, бастарыңызды аламын! Өздерің таппасаңдар да, табатын кісі таппасаңдар, жазадан құтыласыңдар! – депті.

Уәзірлер үш күннің ішінде өздері де шеше алмай және табатын кісі де таба алмаған соң, енді патшаға көрінбей, қашпақшы болып жүргенде, баяғы етікші уәзірлерге келіп:

– Мен патшаның сұраған сауалын тапсам, сіздер маған не берер едіңіздер? – дейді.

Уәзірлер төрт мың ділда бермекші болады. Етікші уәзірлерден төрт мың ділданы санап алып, олармен бірге патшаға барады да:

– Таксыр, мен етік тігіп, әр күні төрт сом пайда, төрт сом зиян қылам. Ол былай: бір сомды қарызға беремін. Бір сомды ескі қарызымды төлеуге беремін, бір сомды құдыққа тастаймын, бір сомды әйеліммен екеумізге жұмсаймын, – депті.

Сонда патша:

– Әйеліңмен екеуіңе жұмсалған ақшаға бәріміз де түсінеміз, қалған үш сомның жұмсалған орнын анықтап түсіндір, – депті.

Бұл сөзге етікші былайша жауап қайырыпты:

– Бір сомды қарызға беремін», – дегенім: «Қартайғанда өзімді асырар», – деп балама беремін. «Бір сомды ескі қарызыма беремін», – дегенім: өзімді жасымда асыраған кәрі әкем мен шешеме беремін. «Енді бір сомды құдыққа тастаймын», – дегенім: күйеуіне тұрмай, қайтып келіп отырған қызым бар, соған беремін дегенім, – депті.

Сонда патша: «Бұл етікші ақылды адам екен», – деп, өзіне уәзір қылған екен.

nom és mi a károm? Három napot kaptok, hogy kitaláljátok. Ha nem fejtitek meg, fejeteket veszem. Ha ti nem találjátok ki, de hoztok egy embert, aki tudja a választ, megmenekültök a büntetéstől.

A vezírek három nap alatt nem tudták megfejteni a feladványt, és olyan embert sem találtak, aki tudta volna a választ. Így hát a pasa előtt nem mutatkoztak, már el akartak szökni, amikor a csizmadia jött hozzájuk.

– Ha megfejtem a pasa találós kérdését, mi lesz a jutalmam?

A vezírek négyezer aranyat ígértek neki. A csizmadia megsámolta a vezírektől kapott aranyat, majd együtt az uralkodó elé járultak:

– Felséges úr, én csizmát varrok. Minden nap négy ezüst hasznom, de ezzel együtt négy ezüst károm is van. Egy ezüstöt kölcsön adok, egy ezüsttel régi adósságot törlesztetek, egy ezüstöt a kútba dobok, egyet a feleségemre és magamra költök. Akkor a pasa:

– A kettőtökre költött pénzt mindannyian értettük, de hogy a többi három ezüstöt hova teszed, magyarázd meg – kérte.

A csizmadia így válaszolt:

– Egy ezüstöt kölcsön adok – ez azt jelenti: a fiamnak adom, mivel amikor megöregszem ő fog eltartani. Egy ezüsttel régi adósságot törlesztetek – ez azt jelenti: az idős anyámnak és apámnak adom, akik engem felneveltek. Egyet a kútba dobok – ez azt jelenti: a lányomnak adom, aki nem tudott a férjével együtt élni, és visszatért hozzánk.

„Ez a csizmadia eszes ember” – gondolta a pasa, és kinevezte vezírévé.